

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

ZAMONAVIY ILM-FAN VA TA'LIM: MUAMMO VA YECHIMLAR ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

The background features a collage of various scientific and mathematical elements:

- Mathematical formulas: $\{A_i(x)\} = \{f(A_i)\}$, $y(x) = \sum_{i=1}^n a_i(x) \lambda_i(x)$, $\cos(x) = \sum_{k=0}^{\infty} \frac{(-1)^k x^{2k}}{(2k)!}$, $\sin(x) = \sum_{k=0}^{\infty} \frac{(-1)^k x^{2k+1}}{(2k+1)!}$, $\frac{d}{dx} \ln x = \frac{1}{x}$, $\frac{d}{dx} e^x = e^x$, $\frac{d}{dx} \ln e^x = 1$, $\frac{d}{dx} e^{\ln x} = \frac{1}{x}$, $\frac{d}{dx} x^a = a x^{a-1}$, $\frac{d}{dx} x^0 = 0$, $\frac{d}{dx} x^1 = 1$, $\frac{d}{dx} x^2 = 2x$, $\frac{d}{dx} x^3 = 3x^2$, $\frac{d}{dx} x^4 = 4x^3$, $\frac{d}{dx} x^5 = 5x^4$, $\frac{d}{dx} x^6 = 6x^5$, $\frac{d}{dx} x^7 = 7x^6$, $\frac{d}{dx} x^8 = 8x^7$, $\frac{d}{dx} x^9 = 9x^8$, $\frac{d}{dx} x^{10} = 10x^9$, $\frac{d}{dx} x^{11} = 11x^{10}$, $\frac{d}{dx} x^{12} = 12x^{11}$, $\frac{d}{dx} x^{13} = 13x^{12}$, $\frac{d}{dx} x^{14} = 14x^{13}$, $\frac{d}{dx} x^{15} = 15x^{14}$, $\frac{d}{dx} x^{16} = 16x^{15}$, $\frac{d}{dx} x^{17} = 17x^{16}$, $\frac{d}{dx} x^{18} = 18x^{17}$, $\frac{d}{dx} x^{19} = 19x^{18}$, $\frac{d}{dx} x^{20} = 20x^{19}$, $\frac{d}{dx} x^{21} = 21x^{20}$, $\frac{d}{dx} x^{22} = 22x^{21}$, $\frac{d}{dx} x^{23} = 23x^{22}$, $\frac{d}{dx} x^{24} = 24x^{23}$, $\frac{d}{dx} x^{25} = 25x^{24}$, $\frac{d}{dx} x^{26} = 26x^{25}$, $\frac{d}{dx} x^{27} = 27x^{26}$, $\frac{d}{dx} x^{28} = 28x^{27}$, $\frac{d}{dx} x^{29} = 29x^{28}$, $\frac{d}{dx} x^{30} = 30x^{29}$, $\frac{d}{dx} x^{31} = 31x^{30}$, $\frac{d}{dx} x^{32} = 32x^{31}$, $\frac{d}{dx} x^{33} = 33x^{32}$, $\frac{d}{dx} x^{34} = 34x^{33}$, $\frac{d}{dx} x^{35} = 35x^{34}$, $\frac{d}{dx} x^{36} = 36x^{35}$, $\frac{d}{dx} x^{37} = 37x^{36}$, $\frac{d}{dx} x^{38} = 38x^{37}$, $\frac{d}{dx} x^{39} = 39x^{38}$, $\frac{d}{dx} x^{40} = 40x^{39}$, $\frac{d}{dx} x^{41} = 41x^{40}$, $\frac{d}{dx} x^{42} = 42x^{41}$, $\frac{d}{dx} x^{43} = 43x^{42}$, $\frac{d}{dx} x^{44} = 44x^{43}$, $\frac{d}{dx} x^{45} = 45x^{44}$, $\frac{d}{dx} x^{46} = 46x^{45}$, $\frac{d}{dx} x^{47} = 47x^{46}$, $\frac{d}{dx} x^{48} = 48x^{47}$, $\frac{d}{dx} x^{49} = 49x^{48}$, $\frac{d}{dx} x^{50} = 50x^{49}$, $\frac{d}{dx} x^{51} = 51x^{50}$, $\frac{d}{dx} x^{52} = 52x^{51}$, $\frac{d}{dx} x^{53} = 53x^{52}$, $\frac{d}{dx} x^{54} = 54x^{53}$, $\frac{d}{dx} x^{55} = 55x^{54}$, $\frac{d}{dx} x^{56} = 56x^{55}$, $\frac{d}{dx} x^{57} = 57x^{56}$, $\frac{d}{dx} x^{58} = 58x^{57}$, $\frac{d}{dx} x^{59} = 59x^{58}$, $\frac{d}{dx} x^{60} = 60x^{59}$, $\frac{d}{dx} x^{61} = 61x^{60}$, $\frac{d}{dx} x^{62} = 62x^{61}$, $\frac{d}{dx} x^{63} = 63x^{62}$, $\frac{d}{dx} x^{64} = 64x^{63}$, $\frac{d}{dx} x^{65} = 65x^{64}$, $\frac{d}{dx} x^{66} = 66x^{65}$, $\frac{d}{dx} x^{67} = 67x^{66}$, $\frac{d}{dx} x^{68} = 68x^{67}$, $\frac{d}{dx} x^{69} = 69x^{68}$, $\frac{d}{dx} x^{70} = 70x^{69}$, $\frac{d}{dx} x^{71} = 71x^{70}$, $\frac{d}{dx} x^{72} = 72x^{71}$, $\frac{d}{dx} x^{73} = 73x^{72}$, $\frac{d}{dx} x^{74} = 74x^{73}$, $\frac{d}{dx} x^{75} = 75x^{74}$, $\frac{d}{dx} x^{76} = 76x^{75}$, $\frac{d}{dx} x^{77} = 77x^{76}$, $\frac{d}{dx} x^{78} = 78x^{77}$, $\frac{d}{dx} x^{79} = 79x^{78}$, $\frac{d}{dx} x^{80} = 80x^{79}$, $\frac{d}{dx} x^{81} = 81x^{80}$, $\frac{d}{dx} x^{82} = 82x^{81}$, $\frac{d}{dx} x^{83} = 83x^{82}$, $\frac{d}{dx} x^{84} = 84x^{83}$, $\frac{d}{dx} x^{85} = 85x^{84}$, $\frac{d}{dx} x^{86} = 86x^{85}$, $\frac{d}{dx} x^{87} = 87x^{86}$, $\frac{d}{dx} x^{88} = 88x^{87}$, $\frac{d}{dx} x^{89} = 89x^{88}$, $\frac{d}{dx} x^{90} = 90x^{89}$, $\frac{d}{dx} x^{91} = 91x^{90}$, $\frac{d}{dx} x^{92} = 92x^{91}$, $\frac{d}{dx} x^{93} = 93x^{92}$, $\frac{d}{dx} x^{94} = 94x^{93}$, $\frac{d}{dx} x^{95} = 95x^{94}$, $\frac{d}{dx} x^{96} = 96x^{95}$, $\frac{d}{dx} x^{97} = 97x^{96}$, $\frac{d}{dx} x^{98} = 98x^{97}$, $\frac{d}{dx} x^{99} = 99x^{98}$, $\frac{d}{dx} x^{100} = 100x^{99}$.
- Diagrams: A network graph with nodes and edges, a 3D sphere with points, a 3D cube, and a 2D plot of a function.
- Chemical structures: A complex organic molecule and a simple molecular structure.
- Text: "back to top" and "Google Scholar doi zenodo OpenAIRE".

Google Scholar doi zenodo OpenAIRE

+998335668868
<https://innoworld.net>

2026

**«INNOVATIVE WORLD» ILMIY TADQIQOTLARNI QO'LLAB-
QUVVATLASH MARKAZI**

**«ZAMONAVIY ILM-FAN VA TADQIQOTLAR: MUAMMO VA
YECHIMLAR» NOMLI 2026-YIL № 6-SONLI ILMIY,
MASOFAVIY, ONLAYN KONFERENSIYASI**

**ILMIY-ONLAYN KONFERENSIYA TO'PLAMI
СБОРНИК НАУЧНЫХ-ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЙ
SCIENTIFIC-ONLINE CONFERENCE COLLECTION**

Google Scholar

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

Directory of Research Journals Indexing

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2026

XUDBINLIK (EGOIZM) INSON MA'NAVIY TARAQQIYOTINING KUSHANDASI

f.f.n., dotsent Muxitdin Nazarov

Andijon davlat texnika instituti

“Tillar va Gumanitar fanlar” kafedrasi dotsenti,

Xabibullayeva Zunayra Hayotullo qizi

Andijon davlat texnika instituti

Axborot tizimlari va texnologiyalari

yo'nalishi 3-kurs 29-K-guruh talabasi

Annotatsiya. Egoism insonning o'ziga bo'lgan cheksiz sevgisi, o'z manfaatlari g'amxo'rlik, boshqa odamlarga befarqlik degan aqida mavjud va bu ta'rif haqiqatni to'la ifodalaydi. “Kambag'allik”, “ijtimoiy tengsizlikka” qarshi kurashuvchi siyosatchilar boy va kambag'allar o'rtasidagi iqtisodiy tafovutga ishora qilib, boylikni boshqacha taqsimlashga chaqirmoqdalar. Biroq ular muammoning haqiqiy sababini yashirishga urinadilar. Eng ko'p tarqalgan egoism shuxratparastlik, ochko'zlik yoki bema'nilik uning asosiy maqsadi – o'zini o'zi namoyon etishdir. Shu va shu kabi jamiyatning nokis ijtimoiy kasalliklariga va ularga qarshi kurash choralariga maqolada keng o'rin berilgan.

Kalit so'zlar: egoism, ijtimoiy tengsizlik, befarqlik, nokislik, ekspluatatsiya, insoniylik, ambitsiya, qadriyatlar, ma'naviy anglash, komillik.

Egoizm «insonning o'ziga bo'lgan cheksiz sevgisi, o'z manfaatlari uchun cheksiz g'amxo'rlik va boshqa odamlarga to'liq befarqlik» degan ma'noni anglatadi. Buning aksi egoizm altruizm: boshqalarga, hatto o'z zarariga bo'lsa ham yaxshilik qilishdan qoniqish», “axloqiy individualizm, boshqalarga qaratilgan axloqiy ijobiy munosabat. Odamlar odatda o'zlarining, ya'ni xudbinlik, egoistik qarash va manfaatlariga asoslangan. Bu mavqe haddan tashqari oshirilsa, odam o'zgalar dardiga befarq, qashshoqlik va insoniy qayg'ularga befarq bo'lib qoladi. Hammaga yaxshilik qilish rahmdil bo'lish Islomdagi birodarlik kabi imperativ tamoyillar unutiladi. Ammo bu tamoyilga o'ylamay amal qilsak, bu xizmatkorlikka, ojizlikka va o'z-o'zini yo'q qilishga, ortiqcha g'amxo'rlik qilishga, yordam bermoqchi bo'lganlarimizning rivojlanishiga to'sqinlik qilishga olib keladi, bu esa ularga “xurmatsizlik” bo'ladi. Ko'pincha hokimiyatdagilarning yuraksizligi kambag'allarga shafqatsizlarcha zarba beradi, lekin shunday bo'ladiki, yordam bunga loyiq bo'lmagan kishiga beriladi. Bunday yordam xayrixohlikning yo'q qilinishiga olib keladigan parazit hayotiy pozitsiyaga yordam beradi va foyda olgan kishini buzadi.

Yaxshilik qilish eng oliy insonparvarlik maqsadi ekanligi umume'tirof etilgan bo'lib, ko'pincha siyosiy mafkuralar aynan shu g'oyaga asoslanadi.

Kuchlilar zaiflarga yordam berishi kerak, tenglikka erishish uchun esa kuchlilarni kuchsizlar foydasiga o'z mulkidan voz kechishga «ishontirish» kerak, deb ishontirishga urinish befoyda mafkura va siyosatning o'tmishi bo'lib qolyabdi. «Kambag'allik» va «ijtimoiy tengsizlik» siyosatchilari boy va kambag'al o'rtasidagi iqtisodiy tafovutga ishora qilib, boylikni boshqacha taqsimlashga chaqirmoqda. Biroq, ular muammoning haqiqiy sabablarini yashirishadi. Buning sabablaridan biri kambag'allarga bilim olish uchun ko'proq imkoniyat yaratish uchun real siyosiy irodaning yo'qligidir.

Tengsizlikning ikkinchi sababi - tashqi qarz bo'yicha undiruvchi foizlarni to'lash va gipertrofiyalangan va yomon tashkil etilgan ko'p sonli davlat apparatini saqlash uchun isrof qilinadigan mablag'larning yetishmasligi.

Minglab xayriya tashkilotlari kambag'allarga: yetimlarga, och bolalarga, yolg'iz

qariyalarga, uysizlar, nogironlar va bemorlarga yordam berish bizning ma'naviy burchimiz ekanligini ta'kidlamogda. So'nggi paytlarda bu harakatlarga ekologik harakatlar ham qo'shildi. Xayr-ehson kambag'allikni engib bo'lmaydigan yarim choradir, chunki uning asl sababi hukmron moliyaviy tizim tufayli dunyo iqtisodiyotining kasalligidir. Qarzdan xoli sog'lom iqtisodiyotni yaratmagunimizcha, qashshoqlikni yengib bo'lmaydi.

Ehtiyojsiz mo'l-ko'lhilikda yashaydiganlar bunday achinarli holatni aybni keltirib chiqaradi va uni saqlaydi. Axloqiy jihatdan qabul qilinadigan yagona yo'l xayr-ehson bo'lib tuyuladi. Busiz, ba'zi odamlar o'z qo'shnilari bilan birdamlik yo'qligi ayblovlari tufayli doimo o'zlarini aybdor his qiladilar va aybdorlik psixologik manipulyatsiyaning kuchli qurolidir.

Odatda hech kim kuchsizlar qanchalik zaif ekanligini aniqlashga harakat qilmaydi: ehtimol ular o'zlarining zaifligidan boshqa mehnatkash va mehnatkashlarni chalg'itish uchun foydalanadilar.

Ko'pchilik kabi «yaqiningizni o'zingizdan ko'ra ko'proq sevish» qabul qilinishi mumkin emas.

Yaxshilik va yomonlik o'rtasidagi noaniq farq odamlarni aldanishga, yo'l qo'ymaslikka va axloqsizlikka olib keladi. Ko'p odamlar yordam so'rashadi, lekin buning uchun minnatdorchilik bildirmaydilar, chunki ularning hasadi minnatdorchilikni imkonsiz qiladi. Hasadgo'y odam, qanchalik buyuk bo'lmasin, ko'rsatilgan yordam uchun hech qachon samimiy minnatdor bo'lmaydi.

Kelajakdagi minnatdorchilik uchun xayriya qilinmasligi kerak bo'lsa-da, bu tuyg'uning yo'qligi salbiy yoki buzg'unchi munosabatdan dalolat beradi, bu esa olingan yordamdan mas'uliyatsiz yoki noto'g'ri foydalanishga olib kelishi mumkin. Ko'p hollarda xayr-ehson o'zini o'zida saqlaydigan odamlarda qattiq va jimgina nafrat uyg'otadi. Ular berilgan yordam va boshqalarning saxiyligini qadrsizlantirish uchun hamma narsani qilishga tayyor. Juda hasadgo'y odamlarga beg'araz xayr-ehson qilish adolatsizdir, chunki bu ularning qalbining dahshatli deformatsiyasini rag'batlantirishni anglatadi, ular boshqalarning baxtiga ixtiyoriy ravishda yo'l qo'yadilar. G'azablanganlarga yordam berish, pokiza va solihlarni mahkum qilish yoki jazolash axloqsizlikdir. Darhaqiqat, keksalar, bolalar, nogironlar kabi qo'llab-quvvatlashga muhtoj va munosib nogironlar ko'p. Agar unumdorlik yetarli darajada yuqori bo'lganida va hukumatlar siyosatdan tashqari, o'z manfaatini ko'zlagan va mamlakat resurslarini taqsimlashda samarali bo'lganida, xayriya kerak bo'lmaydi, chunki qashshoqlik muammosini hal qilish uchun oddiy soliqlar yetarli bo'lar edi.

Odamlar bor ekan, egoizm ham shunday bo'ladi. Shafqatsizlik, o'z mulkiga haddan tashqari bog'liqlik, qo'shnilarga befarqlik - egoizmning faqat tashqi tomoni. Jamiyat odatda bu so'z bilan xatti-harakatlari qabul qilingan me'yorlarga zid bo'lganlarni maqullaydi.

O'zini haddan tashqari yuqori baholash va doimiy ma'qullash uchun haddan tashqari istak alkogolizm bilan taqqoslanadigan illatdir va shuhratparastlik va g'ayriinsoniylik bilan bog'liq. O'z- o'zini himoya qilishning egoizmi hayotning barcha shakllariga xosdir. Aqli bor hech kim boshqalarning ochligini qondirish uchun o'zini maxv etishga yo'l qo'ymaydi. Hatto eng madaniyatli odamlar ham hayoti xavf ostida qolganda vahshiyga aylanishi mumkin.

Eng keng tarqalgan egoizm shuhratparastlik, ochko'zlik yoki bema'nilik bilan belgilanadi; uning asosiy maqsadi - o'zini o'zi namoyon etish va shaxsiy kuchga erishish.

Raqobat kundan-kunga murakkab va shiddatli bo'lib borayotgan dunyoda o'z-o'zini kamsitish va «men» inflyatsiyasi patologik nisbatlarga yetdi. Bu muqarrar ravishda odamlarni o'zlarining muhimligini qat'iy ravishda namoyish etish uchun shafqatsiz istaklarga olib keladi.

Karyera va boshqalardan ustun turish istagi, insonning o'z imidjiga doimiy g'amxo'rlik qilishni anglatadi; u yaxshi taassurot qoldirishga, mashhur bo'lishga, ko'p do'stlarga ega bo'lishga, muvaffaqiyatga erishishga intiladi. Bu egoizm va egosentrizmning eng yashirin shaklidir, uni aniqlash juda qiyin, chunki u aldamchi tarzda altruistik ko'rinishi mumkin.

Bu to'ymaslik, ochko'zlikning o'ziga xos turi - bu uning narsistik orzularining markaziy nuqtasi bo'lgan yolg'on, takabbur shaxsiyatiga asos bo'ladigan «ruhiy emlash» yordamida o'z «men» ni kuchaytirish uchun ijtimoiy kuchga ega bo'lishga intiladi. Masalan, shifokor o'lim ustidan hokimiyatga ega, sudya o'zini adolat, militsioner o'zini kuch, davlat rahbari esa butun mamlakatning xo'jayini, deb o'ylashi mumkin.

Har qanday kuch - iqtisodiy, siyosiy yoki harbiy - jamiyat tomonidan beriladi, lekin ko'p odamlar ularga ishonib topshirilgan kuch o'zlarining «men» ning bir qismi ekanligiga noto'g'ri ishonishadi. Ular chuqur o'ylashadi va iddao qilishadi: «Men o'zim kuchman» deb. Siyosiy rahbar o'zi vakillik qilayotgan partiya tomonidan berilganligini unutib, qo'lidagi hokimiyatni bema'lol o'zining «men»'iga bog'lashi mumkin. Moddiy ne'matlar, ayniqsa, hokimiyat timsoli bo'lgan narsalar ham «men» ning sun'iy inflyatsiyasiga olib keladi. Natijada, inson borligi bilan emas, balki borligi boyligi bilan qadrlanadi va bu o'z-o'zini hurmat qilish, xudbin individualizm va haddan tashqari o'zini o'zi qadrlashga olib keladi va natijada qo'shnilariga nisbatan nafratlanadi. Egoizmning turli shakllari umumiy bir narsaga ega - boshqalarni qayta tiklash.

Egoist uchun odamlar o'z fikrlari, his-tuyg'ulari va ehtiyojlariga ega bo'lgan shaxslar emas, balki o'z maqsadlariga erishish uchun vositadir.

Axloq haqida fikr yuritar ekanmiz, ma'lum bir ommaviy ayblov kimga foyda keltirishi mumkinligini so'rash va uning adolatli yoki adolatsizligini aniqlash maqsadga muvofiq bo'lar edi. Agar shunday bo'lmasa, janjalni ko'paytirayotganlarning asl maqsadlari, shuningdek, bunday axloqsiz yo'l bilan erishayotgan foydani aniqlash qiziq. Ko'pgina hollarda, biz hamma narsani eng qizg'in qoralagan kishi voqeaning haqiqiy aybdori ekanligini yoki bu ma'lumot shov-shuvini o'zi yaratganini bilib hayron qolamiz. Ayblovlar ham asosli, ham shubhali bo'lishi mumkin, shuning uchun baholash uchun o'z mezonlariga ega bo'lish kerak. Eski qoidadan foydalanish yaxshidir: undan kim foyda olishini qidiring. Siyosiy va harbiy to'qnashuvlar bilan kechadigan psixologik urushda dezinformatsiya ma'lum bir foyda olish uchun jamoatchilik fikrini manipulyatsiya qilish vositasi sifatida ishlatiladi.

Dunyoda har kuni ma'lum siyosiy kuchlarning rejalariga to'sqinlik qilayotgan jamoat arboblari, guruhlar yoki tashkilotlar yo'q qilinmoqda. Hokimiyat uchun kurash shunday olib boriladiki, ko'r omma nima bo'layotganini hech qachon bilmaydi. Aslida Etika muntazam ravishda buziladi, lekin birorta nufuzli jamoat tashkiloti bunday axloq buzilishiga qarshi chiqmaydi. «Maqsad vositalarni oqlaydi» degan tamoyilga asoslangan hokimiyat uchun kurashda ko'r-ko'rona xudbinlik zamonaviy davrdagi axloqsizlikning eng shafqatsiz ko'rinishlaridan biridir. Biz doimiy ravishda siyosiy nomzodlarning giyohvand moddalar savdosi mablag'lari hisobidan moliyalashtirilayotganini ko'ramiz; reklama kampaniyalarini dezinformatsiya qilish; diniy rahbarlar yerdagi kuch tomonidan vasvasaga solingan; sudyalari o'zlarini sotadilar; advokatlar sud jarayonini cheksiz davom

ettirishga ixtisoslashgan; transmilliy korporatsiyalar butun dunyoni nazorat ostida ushlab turishadi; ish beruvchilar ishchilarni ekspluatatsiya qiladilar; ishchilar ish beruvchilardan o'g'irlashadi; mafiya, narkodiler va qurol sotuvchilar poraxo'r amaldorlar yordamida butun mamlakatlarni nazorat qiladi; siyosatchilar hokimiyat bilan savdo qiladilar; atrof-muhitni muhofaza qilish kampaniyalari ortida qorong'u maqsadlar yashiringan. Shunday qilib, har kuni bu axloqsiz fauna sayyorada tobora ko'payib bormoqda; halol odamlar cheksiz egoizm va hokimiyat uchun shafqatsiz kurashda har tomonlama oyoq osti qilinadi.

Odatda, xudbinlik hasad kabi aniq ko'rinmaydi va axloqning juda jiddiy buzilishi bo'lib ko'rinmaydi, bu insoniylik, saxiylik va olijanoblikning etishmasligini anglatadi. Egoizm to'g'ridan-to'g'ri ochko'zlik bilan bog'liq, bu o'ziga xos hissiy ziqnalik bo'lib, o'z qo'shnisini tushunishga imkon bermaydi, agar bu boshqalarni nazorat qilish uchun qilinmasa. Egoist - yomon do'st, chunki uning his-tuyg'ulari chuqurlikdan mahrum, ular yuzaki. U o'zini ochishdan, sevgi, muloyimlik, g'amxo'rlik ko'rsatishdan qo'rqadi, chunki u bunda ma'lum bir yo'qotishni, aziz narsadan, qondan og'riqli ajralishni ko'radi. O'z sevgisini egoistga bergan odam baxtsiz bo'ladi, chunki u nafaqat o'zaro munosabatlarga, balki his-tuyg'ularining samimiyligiga ham erisha olmaydi. qadrlanmaydi. Sevgiga qodir bo'lmaganlar sevgini qabul qila olmaydi. Bundan tashqari, egoizm sherikdan o'z zavqiga yoki farovonligiga erishish vositasi sifatida foydalanishga olib keladi va egoist, qoida tariqasida, boshqasini tushunmasdan manipulyatsiya qiladi. U kamdan-kam hollarda nozik his- tuyg'ularni ifodalaydi, sevgiga ziqna, lekin shu bilan birga sherikdan doimiy e'tibor talab qiladi. Shuningdek, intellektual egoizm ham mavjud, masalan, inson o'z g'oyalariga fanatik va ko'r-ko'rona amal qilganda, yangi tushunchalarni qabul qilish yoki tushunishdan bosh tortadi. U o'z g'oyalarini butparast qilib, o'zi atrofida yopiq, tashqaridan kelgan hamma narsaga o'tib bo'lmaydigan dunyoni yaratadi. Bolalar va qariyalarning egoizmini tahlil qilish qiziq. Barcha ekstremallar singari, ular umumiy xususiyatlarga ega bo'lib, birlashadilar. Keksalikda odam o'zini o'zi saqlash instinkti bilan bog'liq egoizmning kuchayishini boshdan kechirishi mumkin. O'zining zaifligini anglash keksalarni ochko'zlik bilan qarindoshlariga, narsalarga va moddiy boyliklarga yopishib olishga majbur qiladi. Ba'zilar, ularni mulkdan mahrum qilish uchun fitna mavjudligiga ishonch hosil qilishadi. Ba'zida bu holatni engillashtirish uchun hatto dori-darmonlarga murojaat qilish kerak.

Zaiflik hissi, mavjudlikning mo'rtligi va o'limning yaqinligi og'riqli ta'sirga olib keladi - psixologik to'yimaslik. Ular o'zlarining qadr-qimmatini pasaytirishni qandaydir tarzda qo'llab-quvvatlash uchun boshqalardan e'tibor, g'amxo'rlik va sadoqat talab qiladilar. Ularning talablari juda yuqori bo'lishi mumkin, va ularni o'ziga jalb qilmaslik, balki ularga tushunish bilan munosabatda bo'lish muhimdir. Muayyan yoshdagi bolalar dunyodagi eng katta egoistlardir, ular ota-onalaridan to'liq fidoyilikni talab qiladilar, zulm bilan darhol qondirish kerak bo'lgan eng aqlga sig'maydigan talablarni qo'yadilar, aks holda yig'lash va g'azab paydo bo'ladi.

Egoizmni ko'rib chiqishda asosiy axloqiy muammo uning turlarini to'g'ri ajratish qobiliyatidir, chunki hamma egoizm ham yomon emas.

Insonni shafqatsizlik, cheksiz ambitsiyalar, vahshiylik, behayolik va zo'ravonlikka undaydigan, qalb va qalbni quritadigan buzg'unchi egoizm bor. Ammo insonni axloq va axloqning yuksak mezonlari sari yetaklay oladigan yana bir xudbinlik borki, buni tushunish uchun o'ziga quyidagi savollarni berish kerak: "Biz qanday egoizm haqida gapiryapmiz, bu ishtiyoq mening "men"imning qaysi biriga tegishli?". Ko'rinib turibdiki,

bizda bitta «men» emas, balki bir-birini almashtirib, ongimizni egallab, bizni ma'lum bir yo'nalishda harakat qilishga majbur qiladigan ko'plar bor. Hatto yuzaki tekshiruvda ham har kim biz, hech bo'lmaganda, ikki tomonlama ekanligimizga rozi bo'ladi: bizning hayvonimiz «men» tana materiyasida to'plangan va ruhiy «men» bizning «mohiyatimiz» yoki ilohiy uchqunga mos keladi. Bunday ikkilikni ikki xil mavjudotning birga yashashi deb hisoblash mumkin. Ulardan biri, pastki va ibtidoiy, evolyutsiyaning past darajasida, lekin ma'lumot to'plash uchun katta imkoniyatlarga ega. Ikkinchisi, oliy, o'lmas va abadiy, vaqt yoki makon bilan chegaralanmagan va cheksiz vaqtgacha yashirin qolishi mumkin. Bu insonning «ruhi» yoki «mohiyati», uning haqiqiy oliy shaxsidir. Odamlarning ong darajasi pastligi tufayli ruh miya orqali o'zini namoyon qila olmaydi. Ruh ma'lumotni to'plamaydi, balki ma'noni tushunadi. Agar ma'lumotni to'plash qobiliyati tug'ma bo'lsa, unda ma'noni tushunish qobiliyatini faqat yuqori ongni rivojlantirish orqali faollashtirish mumkin. Bu inson ega bo'lishi mumkin bo'lgan eng ulug'vor va qimmatli narsa, bebaho olmosdir, unga nisbatan oddiy aql qo'pol toshdir.

Individual evolyutsiya bu insonning jamiyatga berishi mumkin bo'lgan yagona to'g'ri va eng qimmatli sovg'asidir. "Bermoq" "o'z-o'zini berish" degan ma'noni anglatadi va o'zini to'g'ri va benuqson anglagan odamgina dunyoga zamonning iqtisodiy yoki siyosiy manfaatlari talab qiladigan narsani emas, balki haqiqatan ham dunyoga kerakli narsani berishga qodir.

Ijtimoiy harakatlarda ishtirok etish qo'shniga yaxshilik qilish yo'li sifatida ko'p tilga olinadi, lekin har bir insonning o'zi allaqachon jamiyatga qo'shgan hissasi, insoniylik darajasiga qarab, unga komillik yoki buzuqlik olib kelishi haqida hech kim o'ylamaydi. Ushbu hissalar yig'indisi jamiyatni yaxshi yoki buzuvchi qiladi. Ko'pchilikning hissasi, afsuski, salbiy, chunki bu odamlar hech qachon axloqiy va ma'naviy yuksalish haqida qayg'urmagan va yuksak qadriyatlar namunasi bo'lishga intilmagan. Shunday qilib, ular hech qanday qimmatli hissa qo'shmasdan, boshqalarning ma'naviy merosini buzadi, boshqalarning ijobiy hissasidan insofsiz foydalanadi.

Jamiyat - bu shaxslar yig'indisidir, lekin uning sifati odamlar soniga bog'liq emas. Taraqqiyot va evolyutsiyani hamisha olomon emas, balki tanlangan, intellektual va ma'naviy jihatdan rivojlangan insonlar belgilab kelgan. O'zini anglagan inson dunyoga yaxshilik keltirishga qodir, o'z taraqqiyoti ustida ishlamagan odam dunyoga o'zining zaif va kamchiliklaridan boshqa hech narsa bera olmaydi.

Ma'naviy anglash inson hayotining maqsadi bo'lib, agar u bu maqsadni rad etsa, uni mensimasa yoki mensimasa, tabiat qonunlariga ko'ra u axloqsizdir. Hayot oddiygina olomon qolish bilan chegaralanib qolmaydi, u Tabiat qonunlariga qat'iy rioya qilishni talab qiladi va faqat ularga amal qilganlarga chinakam yashaydi, qolganlari esa o'z taqdirini izlab arvohlardek sarson-sargardon bo'lib, o'tkinchi manfaatlar va bir lahzalik lazzatlarga intilishadi. Faqat yuqori egoizm qonuniga rioya qilganlar o'z farzandlariga chinakam qimmatli meros qoldiradilar. Eng oliy rahm-shafqat baliq tutishni o'rgatishdir, uni berish emas. Agar biror kishi yuqori egoizmga ergasha, u ham, uning bolalari ham boshqa birovning xayr-ehsoniga muhtoj bo'lmaydi, chunki ular jamiyatdagi mavqeidan qat'i nazar, o'zlarining ichki boyliklarini anglay oladilar.

Bu barcha ijtimoiy tafovutlarni birdaniga yo'q qilish va imkoniyatlar tengligiga yuqoridan kelgan farmonlar bilan emas, balki ular uchun intiluvchi har bir inson uchun olijanob, obro'li, halol hayot va muvaffaqiyatga erishishning yagona yo'lidir.

Xulosa. Egoizm inson tabiatining murakkab qismi bo'lib, u o'ziga bo'lgan cheksiz sevgi va manfaatlarini himoya qilish bilan bog'liq. Uning aksiga altruizm — boshqalarga

nisbatan mehr-muruvvat va yordam ko'rsatish bor. Ammo haddan tashqari egoizm insonlarni boshqalar dardiga befarq, o'zaro birdamlik va rahmdillik tamoyillaridan uzoqlashtiradi. Shu bilan birga, haddan tashqari altruizm ham zararli bo'lib, yordam beruvchilarni zaiflashtirishi va mustaqil bo'lishga to'sqinlik qilishi mumkin.

Jamiyatda tengsizlik va kambag'allik muammolari siyosiy iroda, moliyaviy tizimdagi nuqsonlar va bilim olish imkoniyatlarining cheklanganligi sababli hal bo'lmayapti. Xayriya va yordam ko'rsatish zarur bo'lsa-da, u faqat vaqtinchalik choradir, chunki asosiy muammo — ijtimoiy va iqtisodiy tizimning tub ildizlarida yotadi.

Egoizmning turli shakllari mavjud bo'lib, ba'zilar zararli va buzuvchi, boshqalari esa insonning o'zini anglashiga, jamiyatga foyda keltirishga yordam beradi. Eng oliy shakli — o'zini va boshqalarni tushunish va ularga nisbatan rahm-shafqat bilan yondashishdir.

Oxir-oqibat, insonning ma'naviy o'sishi va axloqiy anglanishi uning haqiqiy rivojlanishining kaliti bo'lib, jamiyatda haqiqatga asoslangan adolat va insonparvarlikning o'rnatilishiga olib keladi. Shu bois, inson o'zining haqiqiy mohiyatini anglab, boshqalar bilan hamdardlik va muvozanat asosida munosabatda bo'lishi zarurdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Alisher Navoiy. "Mahbub ul-qulub". – Toshkent, 1983 y.
2. Abu Nasr Farobiy. "Fozil odamlar shahri". Toshkent, 2016 y.
3. Аристотель. "Метафизика" Москва, издательство "Эксмо", 2006 — 604 с., серия "Антология мысли".
4. Sommer Dario Salas. "XXI asr axloqi". Moskva, 1995y.
5. Jaloliddin Rumi. "Ma'naviy masnaviy". Toshkent, 2011 y.
6. Jaloliddin Rumi. "Ichingdagi ichingdadir". "Yangi asr avlodi", Toshkent, 2019 y.
7. "Avesto". T., 2005 yil.
8. Al Buxoriy. "Al - adab al - mufrad". T., 1989 yil.